

Frisernes indvandring i Sønderjylland.

Af A. D. Jørgensen.

Spørgsmålet om de sønderjydske Strandfrisers oprindelse er gammelt og har i tidens løb fået modsatte besvarelser. Både Saxo og de ældre forfattere fra Sønderjyllands vestkyst holder for, at de er indvandrede fra Frisland syd for Vesterhavet, medens de historiske forfattere i indeværende århundrede kom til det resultat, at de var oprindelig hjemmehørende på de jyske Vesterhavsøer. Dette sidste havde sin bestemte grund. Man opdagede efterhånden spor af frisisk sprog og navne i snart sagt alle egne langs Vesterhavets sydøstlige kyster, i Ditmarsk, på begge Elbens bredder, i Hadeln osv. og den forklaring lå da nær, at det var gået her som i Ejdersted, hvor det frisiske sprog i en påviselig historisk tid er forsvunden og afløst af plattysk. Man kom da til det resultat, at den frisiske befolkning havde haft sine bosteder langs havkysten, lige fra Zuydersøen til Vidå og Listerdyb, medens den så efterhånden var bleven denationaliseret overalt, hvor den var uden støtte af foranliggende øer. De sønderjydske Strandfrisere var således en levning af det store folk i dets nordligste forgrening, afskåret fra sin naturlige forbindelse ved en udvikling, som også engang i tiden vilde udslutte dens ejendommeligheder. *)

---

*) I min afhandling „om de sønderjydske Strandfrisers foregivne selvstændighed“ (Årbøger for nord. oldkyndighed

Denne opfattelse har dog ikke kunnet holde sig overfor den nyeste tids sprogranskninger og historiske undersøgelser. Det har vist sig, at de frisiske spor i landene langs Vesterhavets kyst mellem Ejderen og Weser hidrører fra en forholdsvis sen tid, det 12. århundrede eller deromkring, medens befolkningen iøvrigt har været oprindelig saksisk, og forestillingen om en oprindelig frisisk bebyggelse nord for Ejderen har derved tabt sin nødvendige baggrund. Da sprogvidenskaben nemlig samtidig er kommen til det resultat, at modsætningen mellem nordisk og tysk såvel som mellem de forskellige tyske mundarter i deres udprægede forskelligheder er af senere oprindelse end man tidligere tænkte sig, må man nødvendigvis komme til den slutning, at en frisisk talende befolkning ikke kan høre oprindelig hjemme på Sønderjyllands vestkyst, men i en tid, som ligger efter mundarternes udvikling må være indvandret hertil fra Frisernes hjemland længere vesterpå.

De herhenhørende spørgsmål drøftedes først af dr. Victor Langhans i et 1879 i Wien udgivet skrift: „Über den ursprung der Nordfriesen“, i hvilket sprogforholdene dog kun flygtig berøres; forfatteren søger ad historisk vej at gøre gældende, at Friserne må være indvandrede til Sønderjylland i det 9. århundrede. Sproget har derimod fundet en indgående behandling i et større skrift af Theodor Siebs: „zur geschichte der englisch-friesischen sprache“

1868), i hvilken jeg først påviste, at den fra tysk side fremsatte påstand om disse Frisers politiske uafhængighed i middelalderen var uholdbar, kom jeg ikke ind på spørgsmålet om deres oprindelse. I anledning af Saxos fortælling om deres indvandring siges: „hele denne formodning om en indvandring . . . kan være sand, men den er næppe sandsynlig.“

(I. 1889), der fører til det ovennævnte resultat, at der ingen geografisk forbindelse er mellem Friserne nord for Ejderen og dem vest for Weser og at Friserne overhoved først nævnes udeaf for de gamle Friseregne i det 12. århundrede.

Støttet til disse granskninger har hr. skoleinspektør P. Lauridsen i „Historisk tidsskrift“ (6. række, 4. bind) skrevet „om Nordfrisernes indvandring i Sønderjylland“ og søgt nærmere at eftervise såvel tidspunktet for denne indvandring som dens oprindelige udstrækning. Med den skarpsindighed og omtanke, som er bekendt fra hans andre historisk-geografiske afhandlinger, efterviser han af sted- og personnavne, at det gamle skel mellem Sønderjyllands gest og marskegnene tillige har været den oprindelige grænse mellem den danske og frisiske befolkning, medens denne sidste dog i tidens løb er trængt frem på fastlandet og har blandet sig med den danske. Hvad tidspunktet for den første indvandring angår, sætter han den til omtrent 1100, altså noget forud for den historisk afhjemlede indvandring til landene omkring Elbens nedre løb; forud for dette tidspunkt, mener han, var „Utlænd“ ubeboet, et til havets luner overladt overdrev.

Ved at føres til historiske studier fra mangesidige geografiske interesser har hr. Lauridsen bragt et frisk og velgørende element ind i forskellige spørgsmål, som var ved at gå i stå eller blive rent trivielle ved den idelig gentagne granskning og tolkning af magre historiske kilder. Han har således bragt klarhed over tilblivelsen af Johan Mejers kårt over Friseregne og givet værdifulde bidrag til Nordslesvigs landbohistorie. Men hvor han kommer ind på en førstehånds vurdering af ældre historiske kilde-

skrifter, som man vanskelig kan nærme sig uden et for-
troligt kendskab til tidsaldrenes historiske forhold i det
hele taget, eller hvor det sproglige træder stærkt i for-
grunden, bliver hans blik mindre sikkert og følgeslutningerne
ikke altid vel begrundede. Således i det foreliggende til-
fælde.

Det synes ikke at være faldet hr. Lauridsen ind at
undersøge, om Friseregnet da virkelig har været ubeboet
til langt ind i middelalderen; han går uden videre ud fra,
at det har forholdt sig således. Men der findes jo endnu
den dag idag gravhøje fra hedenold i hundredvis i Ejder-
sted og på de frisiske øer, Syld, Før og Amrom!*) Har
da denne befolkning, hvis grave tilhører både sten-, brøse-
og jernalderen, været uddød, så et nyt landnam kunde
foregå i det 12. århundrede? derom foreligger der jo
intet som helst vidnesbyrd, ingen som helst antydning.

Spørgsmålet om Frisernes indvandring er da ikke så
lige at besvare ud fra et simpelt geografisk synspunkt og
med en historisk hypotes. Hvad der først må bringes på
det rene er dette, om den gamle befolkning, hvis grave
vi finder på øerne, var frisisk eller dansk eller tilhørte et
tredje folk? Hertil må da svares, at der ikke i sten- og
brøsealderen var en sådan modsætning mellem dansk og
frisisk, at disse mundarter vilde have kunnet fremkomme
og holde sig ved siden af hinanden i den senere udprægede
form. Hine tidligere beboere må, da jo alle omliggende
lande må antages at have tilhørt den germanske folkeæt
og ingen sproglevning peger ud over denne, have stået

---

*) Jahrbücher f. d. Geschichte der Herzogth. III 459. IV 134.
244. Faleks Archiv III 55. 66. Hansen, Nordfriesland, 17.
(Volkmar) Eiderstedt, 33.

dem på det nærmeste fastland så nær, at de, hvad enten de er kommen hertil fra syd eller vest, har udgjort ét folk med dem. Og da vi nu ikke på den jydsk halvø kender nogen anden befolkning end den danske nord for Ejderen og den saksiske syd for denne flod, må også disse have tilhørt en af disse to. Frisernes indvandring må tilhøre en senere tid, da mundarterne var fuldt udviklede, endog med dialektforskelligheder indenfor det frisiske, således som de nu genkendes.

Men en nærmere betragtning af sproget såvel som af sted- og personnavne på de frisiske øer må snart føre til det resultat, at deres oprindelige befolkning har været dansk, ikke saksisk, et resultat, som efter alle historiske og geografiske forhold måtte have formodningen for sig. Her skal dette dog kun løselig antydes, indtil en særlig dialektkyndig påtager sig den fyldigere påvisning.

Hvad først den sønderjydsk-frisiske dialekt angår, da har det forlængst vakt opmærksomhed, at den er stærkt iblandet med dansk. *) Det er ikke enkelte ord, det her drejer sig om, men hele rækker af betegnelser, der næppe kan tænkes optagne i den tyske dialekt uden efter et langvarigt og umiddelbart samliv med danske folk. Nabo-skab kan ikke have frembragt dette, thi på den danske side af sproggrænsen findes intet tilsvarende.

Ser man derefter på stednavnene, da træffer vi overalt på øerne nordiske ord, — endelsen „um“, der er af senere oprindelse, bør ikke vildlede. Øen Syld — samme navn i Norge (Munch, N. i middelalderen, s. 97) — har navnene List, Morsum, Braderup og Vinningsted, der alle forekommer

*) Se C. Manicus, „om nordfrisisk og dets forhold til dansk“ i Slesvigske provinsialefterretninger II, 1—46.

i danske egne. Før genfindes i Limfjordens Fur; det har navnene Klintum, Toftum, Yttersum, Vik og Goting (Nørrejylland: Gudum, opr. Guthing) o. a. Øen Åland (Åland, Oland) har sit tilsvarende ved Sverige; Amrum (Omrem) i Amager og Omø; Gestenakke i jydsk Gesten, Gestbrø (O. Nielsen, stednavne, s. 186); Langenes og Hvele er nordiske osv. I Ejdersted minder byerne Tunning og Gærding om de nordiske ord tun og gård, medens den yderste del af halvøen kaldes Utholm eller Holmbo herred. Dette kan forfølges i det enkelte for øen Amroms vedkommende, hvor en udførlig beskrivelse foreligger (Jahrbücher f. d. landeskunde III 459 ff. og IV 121 ff. 245 ff.). Her findes i stednavnene ord, som ikke kan forklares af frisisk, men må tilbageføres til dansk. Således „lynj“, der forklares som dansk lund, måske snarere lyng; „under kjal“, under kilden, der ellers hedder „kvel“; „stenod“, osv. Øens havn eller landingssted findes mod sydøst. Her findes der en gammel befæstning, en krum vold, som det synes anlagt for at yde øens forsvarere et fast værn. Her er der et sted, der betegnes som „ual høv“, det gamle hov, hvad der forklares nærmere deraf, at „til kirke“ hedder „tu høv“; her skal den ældste kirke have stået. Der findes her endvidere en samling af 40 gravhøje, af hvilke nogle har navne, der dog ikke kan forklares af øboernes nuværende sprog.*) En strækning ved ual høv kaldes „deansk branang“, hvad der forklares som dansk brænding, medens en anden strækning hedder „sydfreskan“, Sydfriserne.

*) Der nævnes Eeshenhuug, Ølfkanhuug, Hamhuug, Støfkanhuug (Jahrb. IV 245). Kattarhuug (247). Gravene kaldes også „stianøsk“, stendysser.

Hvad endelig personnavne angår, da strækker den blanding af danske og frisiske navne, som hr. Lauridsen med så meget held har påvist på fastlandet, sig også ud over øerne og Ejdersted. En mandtalsliste fra denne halvø fra 1535 viser navnene Knud, Iver, Eskel, Bunde, Torkel, Tykke, Ketel, Bo, Gunne, Arfest, Tymme og andre lignende. I Beltring herred (i det undergåede Nordstrand) nævnes 1438: Sune, Jon, Torc, Osbern, Eskel, Erik, Knud, Broder, Moder, Lave, Tyge, Bo, Ketel, Gunne, Arfast, Iver, Sven, Olof, Tort, Tore, Tuke, Nampne osv., for ikke at tale om navne som Frode, Ebbe, Ogge, Timme, Ingver o. l., der muligvis kan være af tysk oprindelse, men også er nordiske. Ja alt i jordebogens „brødreliste“ (fra 12. århundrede) findes frisiske og danske navne blandede sammen: Olef, Nafni, Ketyl, Knut, Vagn.

Vi kan da trøstigt gå ud fra, at den befolkning, som fra de tidligste tider har levet på de frisiske vesterhavsøer har været af samme nationalitet som den på fastlandet, nemlig dansk. Først senere hen i tiden er den bleven fortrængt eller optagen i en indvandret frisisk, der så har udvidet bebyggelsen til de lavere og usikkert liggende marskegne.

Men forholder dette sig således, da synes det klart, at den frisiske indvandring ikke kan sættes så sent som til det 12. eller 11. århundrede. „Kildernes tavshed,“ der jo er et bevis, som må bruges med megen varsonhed, må i dette tilfælde alene kunne være afgørende; det må anses for umuligt, at begivenheder som de, det her drejer sig om, kan være foregåede i middelalderens hjerte uden at samtidige danske, islandske eller tyske forfattere har hørt og fundet det værd at fortælle om dem, eller at det

danske rige dengang skulde have været ørkesløs tilskuer ved deres udvikling.

Men mange andre historiske kendsgerninger gør det desuden utænkeligt, at indvandringen skulde have fundet sted på et så sent tidspunkt. Hvad hr. Lauridsen gør gældende som formentlige beviser på det modsatte viser sig ved nærmere eftersyn at mangle al betydning.

Først da dette, at Adam af Bremen ved år 1070 udtrykkelig skulde meddele, at der ingen Friser bor i Sønderjylland. Ingen historiker, som kender Adam og den tids historiske forfattere i større sammenhæng, vil tillægge hans uvidenhed om den slags enkeltheder nogen betydning. Når han ikke omtaler Friserne, ligger det simpelthen i at han ikke er bleven gjort opmærksom på deres tilværelse, som ingen kirkehistorisk betydning havde. De var en fredelig del af Slesvig stift og lå så afsides, at man meget vel kunde passere gennem Jylland uden at ane deres tilværelse.

Ej heller har den danske betegnelse af øerne og det frisiske fastland Ejdersted og Nordstrand som „Utland“ nogen „etnografisk“ betydning. Valdemars jordebog kalder en del af Almindeherred (nu Brusk herred) ved Kolding for „uden vand“; denne del kaldes ellers „Elende“, udenfor landet*). I disse navne ligger der sikkert ingen betegnelse af det ubeboede, de er rent lokale. En „udmark“ er jo heller ikke unddragen menneskers brug, om den end betegnes som fraliggende. Enhver strid om ord er jo iøvrigt overflødig, da vi andensteds fra véel, at Utland var beboet.

---

*) O. Nielsen, Jordebogen, s. 99 anm. 8, 100, anm. 2.

At dette Utland var kongelev, er ej heller af virkelig betydning. I Valdemars jordebog, som giver os denne oplysning, nævnes en stor mængde kongelev, rigets største stæder, opdyrkede almindinger, øer og rige godssamlinger imellem hinanden. Hvad forholdet mellem konge og hertug angår, da afgiver Utland netop en parallel til hertugens hovedstad, Slesvig, af hvilken de tre fjerdedele var kongelev. Netop det samme var noget senere tilfældet med Utland. Der siges alt i jordebogen, at af de fire „brænnæ-stallær“ tilhører den ene hertugdømmet, medens de andre er kongelev; betydningen af dette ord er ikke sikker, det antages at betegne saltsyderier *). Efter hertugdømmets fuldstændige udskillelse ses det imidlertid, at hertugen havde et par frisiske herreder, Edoms og Lundebjerg, svarende til en fjerdedel af hele Utland. 1376 skelnes der i „kong“ Albrekts breve bestemt mellem „kongens Friser“, der hører til Ribe, og de Friser, der hører til hertugdømmet; de første nævnes som bekendt alt 1332. **) I året 1405 henviste hertuginde Elisabet „kongens Friser“ til dronning Margrete, og 1411 opregnes de frisiske herreder, som med Tønder slot var overdragne til dronningen, nemlig: Horsby, Bøking, Virkes, Beltringe, Pilvyrminge, Øster-Før, Syld og Ejdersted. ***) I året 1326 omtaler hertug Valdemar derimod en pantsættelse af indtægterne af „vore Friser i Utland“, nemlig 200 mark sølv årlig. †) Dette må altså være de resterende to frisiske herreder, Edoms

---

*) Var „deansk brænnæ“ på Amrom en dansk saltbrænding?

**) Michelsen, Urkunden, II 316 og 318. 82.

***) Staatsb. Mag. VIII 650. Anti-slesv.-holst. fragm. 14, 92.

†) Mecklenburgisches Urkundenbuch VII 341 (sml. Michelsen II. 161).

og Lundehjerg, der også 1426, ved landrettens vedtagelse, udgør en særlig gruppe overfor de tæt sammensluttede „syvherreder“. *) Indtægten af Edoms herred var 1231 120 mark sølv („tantum valet et tantum inde datur“), medens Lundehjerg slås sammen med Ejdersted og i forening med det giver 100 mark og 6 nætters gæsteri. Dette svarer vistnok til de 200 mark sølv, som hertugen 1326 har af sine Friser, ligesom Edomsherred er omtrent en fjerdedel af Utlandets nordlige herreder (de giver 1231 ialt 514 mark) og Lundehjerg af de fire sydlige.

Men synes det herefter at forholde sig således, at Utland har været delt mellem kongedømmet og hertugdømmet i samme forhold som selve staden Slesvig, så falder jo enhver mulighed for derved at bringe det i et ekstraordinært historisk forhold til riget bort af sig selv.

Ser vi os derefter om efter bestemte historiske vidnesbyrd om Frisernes tilværelse i Sønderjylland, stanser vi først ved Saxos omtale af dem i anledning af kampen mellem kongerne Sven og Knud i året 1151. Ved denne tid, som jo Saxos hjemmelmænd mindedes, var efterretningerne om Frisernes komme alt yderst vage; forfatteren tænker kun på marskegnene ved Mildå og fortæller, at Friserne engang, da de søgte sig nye bopæle, traf på disse egne, som de derpå gjorde beboelige. Dette tyder på langt tilbage liggende begivenheder, fra hvilke ethvert minde om kampe med en ældre dansk befolkning var forsvunden.

Længere tilbage hører vi ved år 1110 om, at kong

---

*) Staatsb. Mag. VIII 597, anm. Michelsen har i teksten gjort vold på landrettens ordlyd og udpeget Syld og Før som de ny tilkomne.

Nils ikke kunde være i fred i Slesvig for Vendernes overfald, uden ved Frisernes beskyttelse („nisi munitus Frisonum presidio“). Dette minder os om, at de sydlige frisiske herreder efter Valdemars jordebog var henlagte til Danevirke, altså til landeværnet, hvad der jo forudsætter et ubrødeligt troskabsforhold overfor rigets fjender, — altså atter et forlængst overvundet modsætningsforhold mellem danske og frisiske indbyggere i de samme egne.

Også Slesvig stadsrets bestemmelser om tolden på salt tyder på det samme. Her skelnes der mellem Friser af dansk og af frisisk ret, idet de første bor indenfor Isted syssels herreder (Nørre- og Søndergøs) og derfor betragtes som hørende nærmere til staden. Frisernes fremtrængen over gestranden er her altså ikke blot en kendsgerning af iøjnefaldende omfang, men den synes også at måtte opfattes som liggende langt tilbage i tiden.

Endnu mere påfaldende er det dog at se Slesvigs befæstning mod vest og nord kaldet henholdsvis Frise- og Angelbovirke. Navnene nævnes først i året 1291, *) men de stammer åbenbart fra en langt tidligere tid. Forbilledet er jo her navnet Danevirke, men dette opfattes alt i det 12. århundrede meget uklart, idet betydningen af „virke“ som befæstning er tabt af den almindelige sprogbevidsthed, medens forfatterne nu som oftest forstar det som „værk“. **) Det kan altså med sikkerhed siges, at man ikke i det 12. århundrede vilde have dannet navnet Frisevirke; det

---

*) Se min afhandling om „byen Slesvigs virker i middelalderen“ (Årbøger f. nord. oldk. 1869).

***) Saxo kalder det Danorum opus, structura. Valdemars gravplade: Daneverch. Helmold: Dineverch. Sven Ågesen: Danævirk og Daneverk (Scr. I 50. 63). Rydårbøgerne har Danevirki og Kovirki (sst. 158. 150).

må være nedarvet fra tidligere tider. Men nu véd vi jo, at Slesvig var befæstet langt tilbage i tiden; efter rune-stenene har alt Sven Tveskæg belejret det. Til kampene om Slesvig i det 10. århundrede må da vistnok disse virker henføres ligesom selve Danevirke, og det er jo ikke usandsynligt, at navnene er opståede væsenlig samtidigt og givne med henblik på de forsvarskræfter, der skulde bruge dem: Danevirke fik sin besætning af hele folkehæren, medens Slesvig vel kunde gøre fordring på en besætning fra de nærmeste egne, henholdsvis Angelboer og Friser. Herpå synes det jo at tyde, at kong Nils bruger et frisisk landeværn under opholdet i Slesvig. Det er dog også muligt, at navnene kun tyder på de egne, det pågældende virke vender ud imod, som man i Flensborg havde en Frise- og en Angelboport. Men for Frisernes tilstedeværelse i Sønderjylland er dette jo lige betydningsfuldt.

Vil vi i danske overleveringer søge efter spor af minder om Frisernes landnam, træffer vi næppe andet end Saxos fortælling om Ubbe Fris, der hærgede i Jylland, men blev hærtagen af Harald Hildetand og derefter gift med hans søster og optagen blandt hans høvdinge. Han deltog i Bråvalslaget og nævnes her sammen med Orm Engelskmand, der ligeledes var overvunden og vunden af kongen. Man får her en mistanke om, at Orm oprindelig har været kaldet Angelbo og at Ubbe og han stammer fra oldsagn om kampene ved Slesvig by, ligesom skjoldmøen Hede, der siges at have givet Hedeby navn. *)

Her synes vi virkelig at stå foran gamle overleveringer om Frisernes indvandring, deres fjendskab og det derefter

---

*) Saxo, 366 ff. 378. 389. Hervørs saga.

følgende fredelige og venskabelige forhold til Danmarks konger. Hjemlige sagn på Syld går i samme retning, men har sammenblandet den folkelige modsætning med oldsagn om kæmper og dværge. *)

Til hvilken tid og hvilke tidsforhold skal da denne indvandring henføres? V. Langhans tænker på det 9. århundrede og alt Langebek har fremsat den samme formodning. Ved året 839 fortælles der i frankiske årbøger, at kong Håriks sendebud klagede over overgreb fra Frisernes side, som kejseren lovede at lade undersøge. Samtidig klagede Friserne over de danske vikingers hærtog i deres egne. Det synes da ikke at ligge fjernt at gå ud fra, at der til de danske vikingetog, som fastlandets historieskrivere udmaler med så stærke farver, har svaret hærtog op imod de danske kyster, som de fremmede forfattere ikke fandt anledning til at tale om, og som ingen nordisk historiefortæller om af den simple grund, at der overhoved ikke dengang blev skrevet nordisk historie.

Den fortælling, som Langebek dog især fæstede sin opmærksomhed ved, hører til året 857, og vedrører den danske søkonge Rurik, der havde sat sig fast i Durstede ved Rinen. Han drog, siges der, med kong Lotars samtykke med en flåde til Danmarks grænse, og tog med Håriks samtykke landet mellem Ejderen og havet i besiddelse med sine mænd. Fra denne begivenhed, mener Langebek, stammer Utlandets frisiske befolkning. **)

Ligesom der overhoved ikke her skal lægges an på

---

*) Hans Kielholt i Falcks udgave af Heimreich, II 343. Hansen, Sagen der Sylter Friesen.

**) Scriptorum rer. Dan. I 547 (522). J. Steenstrup: Normannerne, II 157, 159 f. 175. 178.

at bringe spørgsmålet om Frisernes indvandring til en endelig og alsidig afgørelse, men kun at fremdrage de enkelte momenter til dets besvarelse, således skal også særlig dette punkt henstilles til nærmere overvejelse. Adskilligt kunde vel tale for en endnu tidligere indvandring til vore øer; Ruriks overtagelse af Utland, hvis dette her er ment, kan jo have haft sin forudsætning i en frisisk befolkning. Man nødes måske til at tænke på en tid, da Friserne var i livlig bevægelse og følte vandredriften vågne. Der var en livlig forbindelse mellem Durstede på den ene side og de nordiske handelspladser på den anden og for en stor del gik forbindelsen vistnok over Slesvig og ad Ejderen. Friserne kan da til en tid, da de var i overvægt, have behandlet os, som vi senere behandlede så mange andre egne, så de satte sig fast ved Ejderens munding og ved de nærliggende havne for efterhånden herfra at fortrænge eller undertrykke de tidligere beboere på øerne og kysterne. Venderne var jo senere i færd med at gøre det samme på Falster og andre af øerne i hjertet af riget; her i en udkant lykkedes det at bringe til fuld gennemførelse, hvad der hist omsider fremkaldte en afgørende modstand.

For imidlertid at bringe fuldstændig klarhed i hele denne historiske udvikling, vil det være nødvendigt at sprogforholdene på de frisiske øer tages for til en fordomsfri og i det mest enkelte gående granskning, og at derefter stednavnene og de lokale overleveringer samles i størst mulig udstrækning. Selve de historiske beretninger kan man næppe vente yderligere oplysninger fra.
